

5. Коротков С. А. История современной музыки. Курс лекций / С. А. Коротков. – Киев : Продюсерский центр «LAV-studio», ТОО ЦУИ «КИЙ», 1996. – 291 с.
6. Манилов В. Техника джазового аккомпанемента на шестиструнной гитаре : [уч. пособие; изд. допол.] / В. Манилов, В. Молотков. – К. : Музична Україна, 1984. – 124 с.
7. Молотков В. Джазовая импровизация на шестиструнной гитаре : [уч. пособие] / В. Молотков. – К. : Музична Україна, 1983. – 112 с.
8. Овчаров И. В. Импровизация в музыке: сущность, структура, методы формирования и профессионального совершенствования в процессе музыкальных занятий : дисс. ... канд. пед. наук : Специальность 13.00.08 – Теория и методика профессионального образования / Овчаров И. В. – Белгород, 2011. – 150 с.
9. Пасс Джо. Гитарный стиль Джо Пасса : [уч. пособие] / Джо Пасс, Билл Трешер. – М. : ГИД, 2005. – 61 с.
10. Попов С. Музыкальное и аппликатурное мышление гитариста / С. Попов. – Издательство : Guitar College, 2003. – 128 с.
11. Сыров В. Джаз на рубеже столетий / В. Сыров // Полный джаз : еженедельная сетевая версия журнала «Джаз.ру». – Вып. 36 [интернет-ресурс]. – Режим доступа : <http://www.jazz.ru/mag/94/reading.htm>
12. Щёткин Ю. Гитара в джазе / Ю. Щёткин. – Пенза : ООО «Эмузин», 2001. – 45 с.
13. Щёткин Ю. Основы джазового языка : [уч. пособие] / Ю. Щёткин – Пенза : ООО «Эмузин», 2002. – 40 с.

УДК 781.7 (477)

О. С. СМОЛЯК

ЗБІРНИК «ГАЇВКИ» ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА – ПЕРШЕ МОНОГРАФІЧНЕ ВИДАННЯ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто історію підготовки і видання монографічного збірника «Гаївки» В. Гнатюка. Звернено увагу на новаторські підходи вченого до упорядкування та систематизації пісенного матеріалу в збірнику і виокремлення його з-поміж багатьох інших аналогічних видань. Проаналізовано «Мелодії гаївок» О. Роздольського-Ф. Колесси як складової вищезазначеного видання з урахуванням структурного підходу до їхньої систематизації.

Ключові слова: збірник «Гаївки» В. Гнатюка, монографічний тип видання, принципи систематизації, «Мелодії гаївок» О. Роздольського.

О. С. СМОЛЯК

СБОРНИК «ГАИВКИ» ВЛАДИМИРА ГНАТЮКА – ПЕРВОЕ МОНОГРАФИЧЕСКОЕ ИЗДАНИЕ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрена история подготовки и издания монографического сборника «Гаивки» В. Гнатюка. Обращено внимание на новаторские подходы ученого к составлению и систематизации песенного материала в сборнике и выделение его из многих других аналогичных изданий. Проанализированы «Мелодии гаивок» А. Роздольского-Ф. Колессы как составляющей вышеупомянутого издания с учетом структурного подхода к их систематизации.

Ключевые слова: сборник «Гаивки» В. Гнатюка, монографический тип издания, принципы систематизации, «Мелодии гаивок» А. Роздольского.

THE COLLECTIONS «HAYIVKAS» VOLODYMYR HNATIUK – THE FIRST MONOGRAPHIC PUBLICATION IN UKRAINE

The paper drawn attention to the innovative principles used by V. Hnatiuk preparation for publication of the book «Hayivkas». Noted that training and out of the collection «Hayivkas» V. Hnatiuk were caused, primarily active damping ritual folklore and entering it in other songs (by flow and conventional) genres. These processes are noticed and he compiled this book, noting that hayivky begin to recede and serve only as fragments in the last complete semantic definition for the songs. Such observations diffusion processes in folklore and became the impetus for intensive collective activity V. Gnatyuk spring and winter calendar ceremonial folk-song genres – traditional hayivka, carols and shchedrivka.

Attention is paid to the fact that the publication «Hayivkas» V. Hnatiuk belonged to another of completed projects Scientific Society by Shevchenko, which was actively involved except V. Hnatiuk also Rozdolsky A. and F. Kolessa. A. Rozdolsky been authorized to make the trip to dispatch records melodies of hayivkas and F. Kolessa decipher them and organize to complement the collection and give it etnomusic knowing character. Shown to be a collection of «Hayivkas» V. Hnatiuk – a kind of Western Ukrainian hayivkas first anthology consisting of two parts. In the first published hayivky 184 texts from options to them recorded in 14 districts of Galichina. The second part presents a collection of 180 songs. The publication offers an introductory article that made songs characteristic of the genre and presents a comprehensive history of their collection and publication.

Attention is paid to a number of innovative principles used in the collection of V. Hnatiuk «Hayivkas». In particular noted that the principle was innovative grouping song material. Compiled divided into two groups. The first he took samples of older folk layers, and the second – the songs later origin. All material is systematized in the way they are implemented. Therefore compiler divides them into «two chorus» and «one chorus» – dialogic and monologic. A separate group in the book «Hayivkas» V. Hnatiuk presented humorous hayivky. A separate group in the book «Hayivkas» V. Hnatiuk up stories of home and family and of social issues. Pioneering in the book «Hayivkas» V. Hnatiuk is the fact that he gave in the preface list of publications (17), in which there are songs of spring calendar ceremonial cycle with a particular tag numbers of songs from the collection of Vaclav from Olesko «Piesni polskie i ruskie ludu galicyjskiego » (1833) and ending with «Galytsian-Russian folk songs with melodies» I. Kolessa (1902). In addition, at the end of each song sample- «nests» (in the modern name – song paradigm) submitted the names of sources, which are printed parallel to the same songs. Such scientific innovation makes it possible to trace the dynamics of folklore not only diachronic and also synchronic levels.

Publication of a «Hayivkas» V. Hnatiuk was actually beginning to attack the scientific period in the history of Ukrainian musical folklore and has become an example for imitation by the other schools etnomusic school of Europe.

Key words: *The collection «Hayivkas» V. Hnatiuk, monographic publication type, principles of organizing, «Melodies of hayivkas» A. Rozdolsky.*

У кінці XIX – на початку XX століття загострюються процеси, пов'язані з вихолощенням обрядового фольклору з усталених багатовікових форм побутування. Вони були зазвичай спричинені глибокою християнізацією традиційної народної обрядової культури та дією на них інших зовнішніх і внутрішніх факторів писемної літератури, шкільництва, просвітництва тощо. Усе це спричинило втрату сакрального начала в календарно-обрядових піснях і стало підставою для превалювання в них профанного (в обрядових піснях переважають ігрові елементи над ритуальними). Крім цього, кореляцію в ці процеси внесли суспільно-політичні та культурно-освітні чинники – перевага писемних форм передачі народних традицій над прикладними. Усе вищезазначене загострило увагу видатного вченого В. Гнатюка (теоретика й практика) одним із перших побачити поступове згасання фольклору, зокрема обрядового, й активізувати збір одножанрових обрядових пісень, що дало б змогу в

майбутньому виконувати його й аналізувати. Власне такого роду підхід до фіксації й публікації одножанрового фольклору актуалізує тему пропонованої статті.

Питання, що пов'язані з дослідженням і виданням збірників монографічного типу, довгий час були поза пильною увагою українських науковців-етномузикознавців та збирачів-фольклористів. У полі зору більшості з них були збірники поліжанрового складу й вважали їх пріоритетними серед такого роду публікацій. Й лише, починаючи з 1963 року, видання монографічного типу почали виходити під упорядкуванням наукових співробітників Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР в серії «Українська народна творчість»¹. Традицію монографічних видань регіонального рівня продовжили С. Грица [1], М. Мишанич [2], О. Смоляк [17], П. Шимків [19], Н. Супрун-Яремко [18]. Збірники монографічного типу були в центрі уваги й фольклористів-науковців – О. Смоляка [16], І. Довгалюк [9], Л. Єфремова [10] та ін. На жаль, кожен із них звертав увагу на принципи систематизації та впорядкування матеріалу, що базувалися в основному на власних підходах, не беручи до уваги засадничі принципи систематизації та упорядкування попередників, у тому числі й В. Гнатюка.

Мета статті – зробити аналіз збірника «Гаївки» В. Гнатюка, звертаючи увагу на наукові підходи до упорядкування та систематизації пісенного матеріалу одного жанру й оцінити його з точки зору сучасних методологічних підходів.

У кінці XIX – на початку XX століття почали виходити збірники народних пісень, які відрізнялися від попередніх науковим підходом до систематизації та упорядкування матеріалу. До таких можна зарахувати «Галицько-руські народні пісні з мелодіями» І. Колесси (1902), «Галицько-руські народні мелодії» у двох томах О. Роздольського-С. Людкевича (1906, 1908), та власне «Гаївки» В. Гнатюка. На особливу увагу серед них заслуговує збірник «Гаївки» В. Гнатюка, що є етапним з точки зору його монографічності й науково-фольклористичної доцільності. Адже він вперше репрезентує в широкомасштабному обсязі пісні весняного календарно-обрядового циклу – гаївки. Треба зауважити, що цей збірник опублікований накладом Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові (серія: «Матеріали до української етнології», Т. XII) у 1909 році, не мав собі рівних аж до 60-х років XX століття – виходу «Колядок і щедрівок» у київському видавництві «Наукова думка» в 1965 році.

Треба зазначити, що підготовка і вихід збірника «Гаївки» В. Гнатюка були зумовлені насамперед активним згасанням обрядового фольклору і входженням в нього інших (звичайних і напливових) народнопісенних жанрів. На ці процеси звернув увагу й сам упорядник цього збірника, зазначаючи: «... гаївки починають помалу забуватися і це можна сконстатувати на різних записах, які представляють собою лише відривки або побаламучені тексти повириваними і поперекрученими фразами, постяганими строфами і т. д., яких я очевидно не втягав до сеї збірки. Але потреба співання не зменшується, через те замість гаївок починають співати першу-ліпшу пісню з краю, яка трапиться» [3, с. 11]. Власне такого роду спостереження дифузійних процесів у фольклорі й стали поштовхом для інтенсивної збирацької роботи В. Гнатюком весняного і зимового календарно-обрядових народнопісенних жанрів – традиційних гаївок, колядок і щедрівок (В. Гнатюк є автором записів, упорядником та видавцем фундаментального збірника «Колядки і щедрівки» у двох томах у 1914 році [13]).

Зауважимо, що видання «Гаївок» В. Гнатюка належало до ще одного із завершених проектів Наукового товариства ім. Шевченка, в якому брали активну участь, крім В. Гнатюка, ще й О. Роздольський та Ф. Колесса. Незважаючи на те, що публікація гаївок планувалася ще наприкінці 1907 року [15], ідея доповнити збірник «Гаївки» нотним додатком з'явилася чи не в останній момент. На березневому 1909 року засіданні Етнографічної комісії НТШ [15, арк. 341] було вирішено доручити О. Роздольському здійснити спеціальну тематичну експедиційну поїздку для запису мелодій гаївок до запланованого тому. Деякі гаївки Роздольський вже записав перед цим, а інші він записав на теренах Західного Поділля [12]. Після цієї поїздки Ф. Колесса відразу зробив транскрипції записаних О. Роздольським гаївок. У цьому ж 1909

¹ У цій серії вийшло 15 видань. Серед них: Ігри та пісні. Весняно-літня поезія трудового року [11], Колядки та щедрівки. Зимова обрядова поезія трудового року [14] та ін.

році збірник вийшов у світ накладом Наукового товариства ім. Шевченка [3].

Збірник «Гаївки» В. Гнатюка – це свого роду перша західноукраїнська гаївкова антологія, що складається з двох частин. У першій опубліковано 184 гаївкові тексти із варіантами до них, записаних у 14 повітах Галичини. Серед них: 10 повітів представляють територію Західного Поділля – Борщівський, Бучацький, Гусятинський, Збаразький, Зборівський, Львівський, Перемишлянський, Скалатський, Терехівський, Тернопільський та 4 – із суміжних до них – Жидачівський, Руднянський, Старосамбірський (Бойківщина), Яворівський (Надсяння). Як бачимо, географія записів гаївок вказує на активність їхнього побутування в цій місцевості та занепокоєння записувача про їхній поступовий вихід з ужитку.

У другій частині збірника «Гаївки» В. Гнатюка подано 180 мелодій. Із них – 129 записані О. Роздольським у трьох повітах Галичини: Жидачівському (Бойківщина), Богородчанському (Прикарпаття) та Зборівському (Західне Поділля) та розшифровані і відредаговані Ф. Колесою. Решта (51) – з інших територій. Зокрема, 33 мелодії записані Ф. Колесою в селах Самбірського (Бойківщина), Сокальського (Південна Волинь) та Бережанського (Опілья) повітів та 17 мелодій узяті зі збірника О. Кольберга «Покуття», що представляє Городенківський та Коломийський повіти, що на Прикарпатті. Як бачимо, весь гаївковий мелодійний матеріал представлений із місцевостей, що репрезентують Галичину.

Збірник «Гаївки» В. Гнатюка відкривається вступною статтею, в якій зроблено характеристику пісень цього жанру та подано вичерпну історію їхнього збирання і публікування. В. Гнатюк розрізняє два типи гаївок – з іграми (цей тип гаївок він відносить до давнішої фольклорної верстви, що складають меншу кількість) та без ігор (він їх відносить до пісень пізнішого походження, що кількісно є більш чисельними, ніж попередні). Гнатюк наводить терміни цих пісень: ягівка, гаїлка, гагілка, ягілка, магілка, галагілка, лаголойка. Етимології цих назв він виводить від слов'янського «гай» – не погоджуючись із думкою О. Партицького, що ці назви походять від індійського весняного свята «Голі» або «Гулі»¹.

Класифікація музичного матеріалу, який поміщений в збірнику «Гаївки» В. Гнатюка, зроблена Ф. Колесою на основі ритмічних та метричних форм віршів гаївок з урахуванням їхніх силабомелодичних моделей (за Ф. Колесою, – ритмічних мотивів). Тому весь матеріал зведений до шести груп (за визначенням упорядника, – громад): на основі градації строфічних форм – від простих до складних.

У вступній статті «Про мелодії гаївок» Ф. Колеса не без консультацій із О. Роздольським звернув увагу і на типові народномузичні форми гаївок. Серед них найпоширенішою є дворядова форма (із 180-ти присутніх гаївок у збірнику вона зустрічається у 106-ти) у таких різновидах, як ав/ав, аав/аав, авв/авв, авс/авс. Крім цього, автор вступної статті звернув увагу й на унісонне виконання гаївок, на їхній веселий, маршовий, танковий характер, жвавий темп, симетричний тактовий склад, де переважають кратні метри. Тим же Ф. Колеса стверджував, що вищезазначені ознаки є характерними не тільки для окремої групи гаївок, але й для цього народнопісенного жанру в цілому. У кінці вступної статті Ф. Колеса подав систематизовані таблиці ритмічних мотивів та обсягу звукоряду гаївкових мелодій, поміщених у збірнику.

Треба зауважити, що 120 словесних текстів гаївок, записаних О. Роздольським у селах Тарасівка, Присівці, Ярчівці, Яцківці Зборівського, Покропивна, Чистилів Тернопільського, Білківці, Боришківці Борщівського, Коцюбинці Гусятинського повітів, що на Тернопільщині, (терен Західного Поділля) в 1909 році, не увійшли до збірника (зберігаються в рукописних фондах Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України [12]). Вони також є цінним матеріалом для поповнення гаївкового фонду.

Значно складнішою видається ситуація з перевиданням музичної частини «Гаївок». О. Роздольський спеціально не готував до публікації словесні тексти. Вони є тільки до частини мелодій у його рукописному архіві. Не збереглося жодних рукописних чистовиків із села

¹ Пізніші дослідження довели, що назви жанру гаївок пов'язані з їхніми колишніми рефренами, в яких задеклароване божество весняної природи «Гагіл-Гаївка». Доказом цього є фрагмент гаївки, яка ще сьогодні побутує в деяких західноподільських селах: «Вивів Гаїл Гаївку у зеленому вінку».

Велика Воля, лише польові чернетки, а з населених пунктів Грабовець та Драгоманівка не віднайдено навіть і чернеток.

Після виходу в світ збірник «Гаївки» В. Гнатюка отримав високі оцінки від відомих фольклористів та етнологів тодішнього і пізнішого часу. Серед них: Д. Зеленін, І. Франко, Ф. Колесса, О. Дей, О. Чебанюк, Б. Романчук та ін.

Новаторським у збірнику «Гаївки» В. Гнатюка передусім був сам принцип групування пісенного матеріалу. Упорядник поділив його на дві групи. До першої належать зразки, які творять давнішу фольклорну верству, а другу складають пісні, що є пізнішими за своїм походженням. В основу групування гаївок давнішої фольклорної версти покладено сам спосіб їхнього виконання. Виходячи з цього, упорядник ділить їх на «двохорові» та «одноророві», тобто на діалогічні та монологічні (до речі, ця група в збірнику «Гаївки» В. Гнатюка представлена найбільшою кількістю варіантів – шістьмастами двадцятьма п'ятьма). Найбільшою кількістю варіантів у збірнику представлені такі «двохорові» гаївки, як «Мак», «Огірочки», «Воротар», «А ми поле оремо», «Білоданчик», «Вербовая дощечка» та ін. Значно меншою кількістю в цьому збірнику представлені «одноророві» гаївки без ігор. Їх можна зустріти в поодиноких варіантах, і то лише в окремих місцевостях Галичини. Вищезазначені групи зазвичай зберігають сакральний зміст і в багатьох місцевостях Західної України були обов'язковими для виконання під час Великодніх свят. Власне саме вони позбавлені варіативного корелювання.

Окремою групою в збірнику В. Гнатюка подані жартівливі гаївки. Упорядник дав їй назву «жарти і дотинки». Власне цю і наступні групи гаївок В. Гнатюк зараховує пізнішої фольклорної верстви. Хоча група «жарти і дотинки» зберігає ознаки домінування сакрального елементу над профанним. Адже в давній період гаївкові ігри – це суто дівочі (парубки не брали в них участь, оскільки мали свої). Але у зв'язку з тим, що весна – це період парування молоді, дівчата після виконання сакральних гаївок намагалися зачепити («доткнути») парубків нарочитими жартами та глузуваннями, щоби поспілкуватися з ними, отримати інтимний заряд і своїм «симпатикам» подарувати писанку як знак вибору коханого парубка. Група жартівливих гаївок, за свідченням О. Голубець, «демонструє живе розмаїття форм і способів творення новітнього гумористично-ігрового гаївкового репертуару» [7, с. 143]. До цієї групи В. Гнатюк відніс такі гаївки, як «Травка-муравка», «Паристі парубки», «Жаба», «Поливка», «Прибори», «На городі корито», «Здохлі свині», «Попід поповим мостом» та ін.

Окрему групу у збірнику «Гаївки» В. Гнатюка складають сюжети родинно-побутової тематики. Упорядник назвав її «родина і одружене» (№№ 208–227). До цієї групи він відносить ті пісні, які за своєю природою не є гаївками, а лише виконуються «на гаївках». Серед них: «Хтіла мене мати за першого дати», «Де ти їдеш, Романочку?», «По садочку походжаю» та ін. Крім цього, в збірнику трапляються й пісні соціально-побутової тематики, які також виконуються під час гаївкових обрядів. З цього приводу В. Гнатюк у передмові до збірника зазначав, що «непоодинокі поширені пісні суспільного і національно-патріотичного змісту залучаються до календарно-обрядового репертуару» [3, с. 11]. Власне В. Гнатюк один із перших вчених-фольклористів звернув увагу на процеси новотворення. Він звернув увагу на те, що в кінці XIX – на початку XX століття формуються не лише нові народнопісенні жанри, а й одразу проникають у традиційний обрядовий фольклор, зокрема й у гаївковий. Причиною такого нашарування стали суспільно-політичні процеси, які відбувалися в той час у Галичині – визвольні змагання за соціальну й національну незалежність, яка постійно пульсувала не лише в політичному просторі, а й поповнювала фонд народнопісенної творчості.

Новаторським у збірнику «Гаївки» В. Гнатюка є й те, що він у передмові подав перелік тих публікацій (17), в яких мають місце пісні весняного календарно-обрядового циклу з конкретним позначенням номерів пісень, починаючи від збірника Вацлава з Олеська «Piesni polskie i ruskie ludu galicyjskiego» (1833) [20] й закінчуючи «Галицько-руськими народними піснями з мелодіями» І. Колесси (1902) [6]. Такий науковий хід значно полегшує орієнтацію у зібраному матеріалі й дає можливість науковцям-аналітикам спостерегти трансформаційні процеси, які відбувалися в одному і тому ж пісенному жанрі протягом майже вісімдесяти років. Крім цього, в кінці кожного пісенного зразка-«гнізда» (за сучасною назвою – пісенної

парадигми¹) подано назви джерел, в яких надруковані паралелі до цих же пісень. Такого роду наукове новаторство дає можливість простежити за динамікою фольклорного зразка не тільки на діахронному, а й на синхронному рівнях.

Фольклористка О. Голубець одна з перших звернула увагу на те, що «однією із заслуг Гнатюка було виділення серед інших народних термінів назви «гаївка» як найбільш поширеної і найчастіше вживаної на теренах Галичини. Його видання було своєрідним підсумком збирацької діяльності пісень цього жанру за період від кінця 80-х років XIX – до початку XX століть. За широтою охоплення матеріалу (171 текст гаївок без варіантів) і 13 риндзівок), поданням описів рухових елементів, поданням 180 мелодій, а також бібліографії публікацій аналогічних варіантів ця праця не має собі рівних серед українських видань весняної обрядовості» [7].

Тексти й принципи систематики матеріалу цього збірника значною мірою прислужилися для пізнішого видання «Ігор та пісень» О. Дея.

Отже, збірник «Гаївки» В. Гнатюка став першим об'ємним монографічним виданням словесного і музичного фольклору в Галичині, в якому широкомасштабно представлений один жанр весняного календарно-обрядового циклу – гаївки. Немає сумніву в тому, що його публікація послужила прикладом для систематизації матеріалу не тільки за жанровими ознаками при підготовці наступних аналогічних видань, але й за музично-типологічним принципом. Можливо, саме тому в останній момент до упорядкованих словесних текстів В. Гнатюк на прохання членів Етнографічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка додав наспіви, щоб апробувати такий тип публікацій на практиці. Видання збірника «Гаївки» В. Гнатюка, як і «Галицько-руських народних мелодій» Й. Роздольського-С. Людкевича, фактично стало початком для настання наукового періоду в історії української музичної фольклористики та стало прикладом для наслідування представниками інших етномузикологічних шкіл Європи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буд здорова, землице. Українські народні пісні про еміграцію / [упоряд., вступ. стаття і прим. С. Й. Грици]. – К. : Музична Україна, 1991. – 175 с.
2. Весільні пісні / [зібрав і упоряд. М. В. Мишанич. Слово до читача М. В., О. І. Мишаничів. Худ. оформл. З. Я. Юськів]. – Львів : Гердан, 1992. – 88 с., іл.
3. Гаївки записав В. Гнатюк. Мелодії схопив на фонограф Й. Роздольський, списав Ф. Колесса // Матеріали до української етнології. Видає Етнографічна комісія Наукового Товариства ім. Шевченка. – Львів : Накладом НТШ, 1909. – Т. 12. – 267, 100 с. – С. 11.
4. Галицько-руські народні мелодії: Етнографічний збірник видає етнографічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка / [зібрав на фонограф Й. Роздольський, списав і зредагував С. Людкевич]. – Львів : Друк. Наукового товариства ім. Шевченка. – Т. 21. – Ч. 1, 1906. – 177 с; Т. 22. – Ч. 2, 1908. – С. 177–384.
5. Галицько-руські народні мелодії: Етнографічний збірник видає етнографічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка / [зібрав на фонограф Й. Роздольський, списав і зредагував С. Людкевич]. – Львів : Друк. Наукового товариства ім. Шевченка. – Т. 21. – Ч. 1, 1906. – 177 с; Т. 22. – Ч. 2, 1908. – С. 177–384.
6. Галицько-руські народні пісні з мелодіями в записах І. Колесси // Етнографічний збірник видає етнографічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка. – Львів : Друк. Наукового товариства ім. Шевченка. – Т. 12. – 1902. – 176 с.
7. Голубець О. Гаївки в дослідженні Володимира Гнатюка / О. Голубець // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Літературознавство. Випуск Х. До 130-річчя народження В. Гнатюка /

¹ Термін «пісенна парадигма» в науковий обіг вперше ввела український етномузиколог С. Й. Грица у праці «Мелос української народної епіки» [8, с. 38–42].

- [відпов. за випуск і редактор доц. Н. М. Поплавська]. – Тернопіль : вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2001. – № 2 (10). – С. 143–146.
8. Грица С. Й. Мелос української народної епіки / С. Й. Грица. – К. : Наукова думка, 1979. – 258 с.
 9. Довгалюк І. Осип Роздольський. Музично-етнографічний доробок / І. Довгалюк. – Львів : ТеРус, 2000. – 154 с.
 10. Єфремова Л. О. Наспиви українських народних пісень / Л. О. Єфремова. – К. : Наук. думка, 2006. – 191 с.
 11. Ігри та пісні. Весняно-літня поезія трудового року. Збірник / [упоряд., передмова і прим. О. І. Дея ; Нотний матеріал, упоряд. А. І. Гуменюк ; Відп. ред. М. Т. Рильський]. – К. : Вид-во Академії наук УРСР, 1963. – 671 с., з нот.
 12. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 40-1, од. зб. 40, 41.
 13. Колядки і щедрівки. Зібрав В. Гнатюк. Т. I // Етнографічний збірник видає Етнографічна комісія Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – Львів, 1914. – Т. 35. – 269 с.; Т. II // Етнографічний збірник видає Етнографічна комісія Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – Львів, 1914. – Т. 36. – 379 с.
 14. Колядки та щедрівки. Зимові обрядові поезії трудового року / [упорядкування, передмова і примітки О. І. Дея, нотний текст упорядкував А. І. Гуменюк]. – К. : Наукова думка, 1965. – 804 с.,
 15. Львівська наукова бібліотека ім. Василя Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. 1, од. зб. 42/а, арк. 335–341.
 16. Смоляк О. Весняні обрядові Західного Поділля в контексті української культури. Монографія. Частина друга (нотний додаток) / Олег Степанович Смоляк. – Тернопіль : Астон, 2001. – 392 с.
 17. Смоляк О. Весняні обрядові Західного Поділля в контексті української культури. Монографія. Частина перша / Олег Степанович Смоляк. – Тернопіль : Астон, 2004. – 296 с.
 18. Супрун-Яремко Н. Колядки і щедрівки Кубані: Фонографічний збірник / Антологія українських народних пісень Кубані. Випуск перший / Н. Супрун-Яремко. – Рівне : Волинські обереги, 2007. – 184 с.
 19. Щедрі вечір: зимовий календарно-обрядовий фольклор Тернопільщини / [упоряд. П. Шимків]. – Тернопіль : Чумацький шлях, 1998. – 152 с.
 20. Piesni polskie i ruskie ludu galicyjskiego. Z muzyką instrumentowaną przez Karola Lipińskiego. Zebrał i wydał Wacław z Oleska. We Lwowie nakładem Franciszka Pillera, 1833. – 516 s.

УДК 784.95

ХЕ ЦЗЯНЬХУЙ

ПРИНЦИП «БАРИТОНІЗАЦІЇ» БАСОВОГО ГОЛОСУ В ПАРТІЯХ ОПЕР ХІХ СТОРІЧЧЯ

У статті узагальнено відомості про парадигматику виразових засобів високого («баритонового») баса в ХІХ столітті й подальшого його трактування у цьому аспекті. Такого роду спостереження зроблено на прикладі низьких голосів в операх Вольфганга Амадея Моцарта крізь призму концепції «баритонізації» чоловічого голосу в епоху Джоакімо Россіні й в основному Джузеппе Верді.

Ключові слова: тембр в музиці, оперна партія, принцип «баритонізації» в оперному співі, басовий спів.